

РЕВОЛЮСТУГ ТӨӨГҮНҮҮ УТТУНДУРБАС АРЫКНАРЫ

Невада Ленинград хоорайнын төөгүү улустун эрге-чагыргам дөш ажылчынарнын болган тараачынын демиселдени, 1917 чылдын уттундурбас хүнеринден чарылбас. Петроградка ажылчы чоннарнын генаалдыг баштыгыча өзүк чок Ленин болган оң керээни уламчылагчы Сталин Октябрьнын социалист Улуг революцияга беткелиди болган ову чорударын удуртуп турганнар.

38 чыл мурунда болган кончук улуг болушкун кижиниң бозалыга бо хүнерде оза күштү-биле хайынган турар. Муң-мун депингалтылар болган эске-даа хоорайлардан келгенер, хей-хей даштык аалчылар совет кизи бүрүчүнү чүрөткөргө эргин үнелг чөргөргө баарын, төөгүнүң дикит тынжым чок көрүп билип аларын оралдакчы турар.

Бо хүнерде экскурсияларга хүнүнү-не 1000 ажык кизи кырап турар. Ол экскурсияларын: «Октябрьнын социалист Улуг революциянын төөгүтүг чөргөргө-биле», «Петроградка Октябрьнын чөпектег тура-халымшыкын», «Ленини чөргө-биле» болган эске-даа темаларга хол-баштырын турар.

...1917 чылдын апрель 16(3) хүнүнү бөжөөлүдө Финлянд вокзалдын перронунаг поезд челип келген, хей чылдарда даштык-лыга депин чөргөргө соонда Владимир Ильич Ленин ол поезд-биле Россияга чөдип келген. Вокзал мурунда шыга муң-мун революсчу ажылчынар, солдаттар, матростар улуг баштыкчыны ледетимеи манап турганнар. Оларга өөрүшкү-биле ужурашкан Ленин ол шыда турган куяк машинанын кырчыче үнөш чүге чугаалаан, оң чугаалы «Социалистг революция делгезин!» деп чалымшыг кыйгырык-биле доозулган.

Чөдү чыл өрткөнгө соонда ол шыга тураскаал тургускан. Ленинни куяк машина кырчыче чүге чугаалап турар кылдыр кылган. Дайын сөзүндө ол тураскаалды Ленин деп адыан шөчө экелген болган оң ортузунда тургускан.

Ильич даштыктын өш келгеннин соонда угбазы Анна Ильинична Елизареваның болган оң ашааның бажыныча үш ай чурттааны шаандыгы Широкая кудумчу-зү деп турган, ам Ленин кудумчузунда 48/9 бажыны экскурсиялар улуг сөнүргөн турарлар. Ол бажында муңай тургустунган. Бөдүн канделер стөлдүг ерөөл-биле көрүчүлөр улуг сөнүргөлдүг танымчалар, ол стөга Ленин 150 чүдү-дери болган номнарны бижээн, оң иштинде «Тактика дугайында чыга», «Бистиң революциялык пролетариаттын соругуыз» болган өскөргө-дө бар. Анна Сталин, Свердлов, Молотов, Орджоникидзе олар көп турганнар.

Таврический ордунуң ак колонналардыг бажыныча апрель 17(4) хүнүндө Ленинни өскөр чагызын турган. Буружаз-демократтыг революциядан социали-

стг революцияга шилчеге дөш демиселдин генаалдыг планын—бөдүнүң апрель тезистерин улуг баштыкчы мычаарда чөргө-лаан.

Карповкага № 32 бажың. Аңаа 1917 чылдын октябрь 23(10) хүнүндө большевиктер партиязының ТК-ының төөгүтүг хуралы болган, аңаа чөпектег тура-халымшыкын дугайында В. И. Ленинниң сазалын хүлээп алган.

Революсчу чалгыт улам-на бедни-биле көдүрүп турган. Партиянын чажырын каан черинге турган Ленин чажыны-биле чөпектег тура-халымшыкыга беткелиди удуртуруп үргүлчүлөп турган. Сердобская кудумчуда 1/92 бажында В. И. Ленинниң квартира-мүзейин экскурсиячылар көрүп турарлар. Баштыкчынын чажыт ажыл-чорудулааның сөлүг үези-биле харлаадык турган партия бөжөктүгү М. Ф. Фомановның бажыны ол. Ленин аңаа ноябрь 6-га (октябрь 24) чөдүп турган болган оң Петроградка чөпектег тура-халымшыкынын дорт удуртуру-биле Смольныйге орай көжө чөргү барган.

Смольный! Төгүтүг ол бажының дүрүтү-хөвир чүгө бистиң чуртувуста аэос, харын чөргөмүрөөннү бүтү-ле чөргөргө-биле биддингэр. Оң дугайын чүгө дымнаш бөш совет кижилерин чүрөктеринге улуг күрөк-сорук төртүтүп турар. Смольный төөгүдө Октябрьнын штавы кылдыр кирип турар. Ол хүнерде аңаа Петроград чөргөлдө болган большевиктерин ТК-ым турган, аңаа Ленин «Россиянын хамааты-ларыга» деп Октябрь революциянын тилдегенин дугайын дыңдаккан кыйгырыкын бижээн. Октябрь 25-тиң кезинде Смольныйга Советтериниң ийги Бүгү-россий съездин ажитынган. Ол съезд Советтериниң холунче күрне эрге-чагыргалык шилчөөннү дугайында шиптирип хүлээп алган.

Эрик кырчыдан Невааның кара-көк күксү суу көстүп турар, оң иштинде эөт-пө артында алдарыг «Аврора» крейсери көстүп турар. Экскурсиячылар Кышкы ордуну сөнүргөн турар. Аңаа 1917 чылдын октябрьда контролсөзүлүкчүлөк сөзүгү багаваны чыга шаштырган. Тура-халымшкын улуг Кышкы ордуну штурм-биле алган. Төгүтүг штурмун кыражычкылар—Киров заводунуң болган эске-даа бүдүрүлгө ажалчыларын ам дикит. Олар бо хүнерде Ленинградтың ажылчы чоннарына төөгүтүг болушкунарнын дугайында сактымышкыларын чугаалап берип турарлар.

Эксперименттарын хөйт Кышкы ордуну штурмуну дугайында чугааларын хөй удаа дымнап турарлар. Мычарга-даа биднимес турган чө чүдөдөр оларын сөнүргөлдүг турар, олар хөй айтырларын салып турарлар. Төгүтүг ол шөлдүг экскурсиячылар тр-ле кагбай турарлар.

Бо хүнерде экскурсиячылар уда-дарааштыр көп турар.

Бистиң областың үстүрүндө, көжө ажыл-агыйында болган культуразында мурнакчы ажылчыларнын болган колхозчуларнын база интеллигентиянын чөдүп улуг көргөдөп турар.

Чурукта: (солгай таразындан)—Танды районнуң «Кызыл партизан» колхозунуң Бай-Тайга районнуң Чинге-Батт принскииниң мастери И. Давая, Эрин районда мед жы, Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Мажайл ортумак школазынын бажыны Х. Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң саанычы Х. Хускаал болган

хойжуу О. Ноокай, Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозунуң хойжуу Т. Очур-оол, фельдшер К. Смольякова, Тес-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунуң хойжуу Айым-Толзот, Кызылдың үстүрү комбинатынын хлеб бажычыны В. Козулина, Чөөн-Танды районнуң «Революциянын чалбымы» колхозунуң саанычы Т. Шедова. Фото С. Фоктистовуу.

Тишелениң тугу

Октябрьның чаннын өттүр Ала-чуртка кирипкөн үнгөн Оңмас кылды совет тукту Алардыкын ыргалым. Ажалчынын, тараачынын Адырбас найралым. Кадмыр болган маска-биле Капшагырын туугуштуган, Адын сыдыс — беш-адыр. Аңаа мөңгө сипилтиген — Кырыпта чайнап чоругу. Кымыл тук ол — Совет туугу. Халдактын чөчүң холу

Хайыражок сый шаап келген. Отка, суга, дүже-дүже Олар ову салбайн чораян. Оран кезий — суурдан суурже Ол тук бисти баштап чораян. Чөлуустуң чырыкызы, Чөңүң инаа инаа сиңен. Инаа — бистиң адырымыс, Инак чурттуг тыны тулус. Инаа — бистиң күштеривис Инак кылдыр мөңгөтүнгөн.

О. СУВАНПИТ.

Кызылдың бүдүрүлгөлеринде

Областың мурнакчы бүдүрүлгөлериниң бирөөн Кызылдың мый заводунуң коллектив партиязын XX сьезиндеги күп-ажылчы чөдүшкүннер-биле ужуражып дөш ийи дактыр күненинчаны-биле ажылдап турарлар.

Октябрьнын социалистг Улуг революциянын 38 чыл өнгө СЭКП ТК-ым дайынчы кыйгырыкын заводтуң ажылчыларын күш-ажылчы чөдүрүлгө-күччө сорук кырген. Коллектив бо чылдын ол айларынын бүдүрүлгө онаалгазын хуусаа бетинде ажып күстөткөн.

Улуг байыраалга аалар кылдыр октябрь айнык онаалгазын хуусаа бетинде күстөдүр ийи дугар өлчөкө база бөдик бүдүрүлгө-лүг ажылдап, пайданд ажып хөй продукция берген.

Бо иштак чөдүшкүннерин суган мый уштуп турар бригаданың бөжөгүлөрү чөдип алган. Бүдүрүлгө планын маанилеш өш Нөгөвонин, мый сорторкөөлөөр чөргө эш Лифанов, Шурова, мый дылдер чөдө эш Санникова болган эш Хөртөк олар бү-

дүн чартыктан ийи катан ажып күстөккө-көпөр. Эштер Шедова, Пономарев олар планын 150 хуу ажып күстөдүп турарлар.

Кызылдың Раскова аттыг дээрнылга комбинатынын дээрныкчылары, быжыкчылар болган мастерлери бүгү улустуң социалистг чарыкын киргеш күш-ажылдык бедик бүдүрүлгөчүлүгү чөдип алган.

Дээрныкчыларын коллективиниң чарыкынга комсомолчу Надежда Михайлова эки көргүзүлгө чөдип алган. Оң дараан кылгылары шеверин чарыкында-да, быжыкын-даа талазы-биле чалгы-чыларын бедик үнелелин ап турар. Шевер дээрныкчы чүгө эки болган кончук эки шырамыг дарагалыг кылгыларын берип турар.

Надежда Михайлова сентябрь айнык бүдүрүлгө онаалгазын 125 хуу күстөткөн. Октябрь айнык планын сес хонук бурун-саар 135 хуу күстөткөн.

Мурнакчы дээрныкчы ам коллективтин бүгү бөжөгүлөрү-биле кады бөшкө беш чылдын сөзүгү чыныын планын хуусаа бетинде додур күстөткөш, партиязын XX сьезиндеги күш-ажылчы чөдүшкүннер-биле ужуражырын хүлээнип турар.

Хүлээлгөвис күүсетинген

Кызылдың Раскова аттыг дээрнылга комбинатынын коллектив СЭКП ТК-ында Пленумунуң доктаамы болуунуң ажылдын дайынчы программаны кылдыр хүдөөп алган, комбинаттын бүгү ажылын аңаа үндөлдөп өдө тургускан.

Күш-ажылдык организаасташкыннын экжиктенинин, механизмерни чөп ажылаанынын болган күш-ажылдык сактыла-чурмуун быжыктырганынын түнеленде комбинатта күш-ажылдык бүдүрүлгөчүлүгү көскүзү-биле бөдөн, Коммунистг партиязын XX сьезинде болган Октябрьнын социалистг Улуг революциянын 38 чыл өнгө аалар болдурган социалистг чарык дээрныкчыларын чүткөлдүг күш-ажылчы улам-на сорук кырген.

Дараанылга комбинатынын коллектив бо чылдын ол айларынын бүдүрүлгө программаны ийги-даа, бараанын-даа продукция талазы-биле чөдүшкүнүн күстөткөн. Бүдүрүп үндүрүп турар продукциянын бөтүнесин чингедир болган оң шырамын бедик дөш демисел комбинаттын тус-тус чөдөргө, элчегериниң аразында база калбарган.

Дээрныкчыларын бо демисел камнаганын чурмуун шынгын сагыыр дөш чарык-биле сыйрып холбашкан. Коллективтин бөжөгүлөрү боттарынын социалистг хүдөөлөгөн үр-түнелдиг күстөдүп турарлар. Продукциянын бөтүнеси 8,9 хуу чингеш. Чүвени үрөй кылдыр чөргөтү сөксатканы, материалдарын камныг чарыгданы комбинатта 132 муң рубльдин пайданд ажып орулгазын адырын хандырган.

Бүдүрүлгө планын үргүчү ажып күстөдүп, болуун ак-сеткилдиг кылмаккай ажыл-биле коллективтин бөжөгүлөрү ийги болган чалгычыларын бедик хүдүткөли, инакшылы чөдип алган шевер дээрныкчылар хөй. Парымаа, Михайлова, Глушкова, Соловьева шымак мурнак-

чыларына комбинатчылар чөргөраар турарлар.

Байыраал мурунуң күш-ажылчы өлчө-чөнгө киргеш, шевер кылгылар дараар чөдүшкүн коллектив бүдүрүлгөчү эки көргүзүлгө чөдип алган. Инаа эш Хөдөршөваны баштаан бригаданы чарыкка тергидеки болуп үнгөн. Бригаданы бөжөгүлөрү чүгө эки болган кончук эки шырамыг продукциянын бөдөн чөдип алган.

Ажылды бригадалап кылдыр чөдө, депшигелдиг методу бүдүрүлгөгө шипгөдөп алганы бөшкө күш-ажылдын бүдүрүлгөчүлүгү улам бедик, дарагалыг кылгыларын шырамын экжигер арганы берген. Моң мурунда чүгө массалыг чалгылар дараар чөк бо метод-биле ажылдап турган болза, ам комбинаттын бүгү чөдөргө ажылды бригадалап кылдыр чөдө метод-биле ажылдап турар.

Бүдүрүлгөн технологиянын сайыраа-гайжыларынга болган күш-ажылдык бүдүрүлгөчүлүгү бедиктеринге комбинатта хөй күш үнөр ажылдарын механизастааны, улуг рольдуг болган. Хөп бөжөр чөдөк шыгынган пестерин, илангы дүтөң кылган пестерин, шөкпөни болган дөтү хачы-биле кезери быжыкчыга эң аар азыл болуп турган. Бо ажыл ам механ-застатынган. Шыгынган канык-даа пестерин электрочагы-биле кезип турар. Оң чөргө быжыкчынын ажылын аңаа хачы-биле кезеринге дөмөлөөргө 50 хуу чөдип чингедип турар.

Массалыг чалгылар дараар чөдө бүгү ажылдар база механизастатынган. Комбинат дээрныкчыларын күш-ажылдын чингедип турар бедик бүдүрүлгөчүлүгү чөдө механизминер-биле додунуп турар. Соруга болза, ол механизмерни доду күжү-биле ажылдарында, оларын өлчөгөнүн техни-ктерин чурумарын ияк кылдыр өөрөлөп алдырында бөтүр. **Н. РАСЦИН.**

ОКТАБРЬ РЕВОЛЮЦИЯЗЫ БОЛГАШ УЛУСТАРНЫҢ НАЙРАЛЫ

Октябрьнын социалистг Улуг революциянын 38 чыл өш—Совет улустуң болган бүгү чурттарың ажылчы чоннарын хөй өөрүшкүлүг байыраалы.

Октябрьнын социалистг Улуг революцияны кизи төрөлгөтүнүн төөгүлүн чөдө үеи — капитализмин бураашкыннын болган коммунизмин тилдегенин үеин ажиткан. Россияга революциянын тилдегени болза, бүгү делегейниң төөгүлүгө, улустарын салым-чанынга үндөп эргилден болган эргичкалталыг делегейден чөдө, социалистг делегейге эргилдени болдурган.

Улуг Ленинниң тургусканы болган канчалык быжыктырганы Коммунистг партия бистиң чоңуусту Октябрьнын социалистг Улуг революциянын чайынаачак тилдегениге чөдүрүп келген. Коммунистг партиянын улутулазын-биле бистиң чуртувустуң ажылчы чоннары социализмин тургузарын ордустан хамыкты мурун артык болган хостуг, аас-кеажикти чуртагалга орукту бүгү кизи төрөлгөтөңө ажылды берген.

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязы бистиң чуртувустуң хөй миллион ажылчы массаларын төөгүдү үндөмөкчи база тургузукчу күш-ажылчы көдүргөн, бистиң чуртувуска социализмин тилдегенин хандырган болган агы үе совет улусту коммунизме бүдүрүлгө-биле бурунгар аптар чылар.

Октябрьнын социалистг Улуг революциянын алдарыг 38 чыл өш бистиң чуртувустуң ажылчы чоннары коммунистг тургузушкунуң улуг чөдүшкүнүнүң төөгүлүн чөдөп эртирип турар. Беш чыл планын бугаар 1955 чылда үлөтүрүп бүдүрүлгө дөшөөл 1950 чылдан-мунду 70 хуу ажып өөр ужурап турган. Мычарга, беш чыл планынын ол чугаа соругуыз 1955 чылдын мый 1-ге чөдөр ады 4 чыл 4 ай хуусаа иштине чөдүшкүнүн ажып күстөткөнгө улуг өөрүшкүлө-биле дөмөлөөр хөргө. Иякты продукция бүдүрүлгө талазы-биле 1955 чылда баштайгы чартык чыл пла-

нын 103 хуу кылдыр күстөткөн. Бүдүрүлгөн чөпек-хөргөсөдери бүдүрүлгө бо чылдын дайын мурунундагы 1940 чылдык дөмөлөөргө 3,8 катан, мычаарга аар үлөтүрүп чөдө — машина туудушкунуң продукциязы 4,6 катан өөр. Аар үлөтүрүлгө дүргөн үлөдөгөн даяны-шаан, СССР-ниң улуг ажыл-агыйынын өскө адырлар база дүргө-биле чөдүшкүнүн көжүп турар.

Социалистг көдө ажыл-агыйнын бүгү ажыл-ишчилери Октябрьнын байыраалын улуг чөдүшкүннер-биле дөмөлөгөн эртирип турарлар. Коммунистг партиязынын болган Совет чазактын улуг сакым сактымышкынын ачымды көдө ажыл-агыйнын ажылдаачылары чөдө чөдүшкүннөрүн чөдип ап, СЭКП ТК-ым январь, июль Пленумарынын төөгүдү доктааларын амдыраалга боттандырамы дөш эрестиг шүдүргү ажылдап турар. Чыны тарып культуларыны бо чылдын бистиң чуртувустуң хондарына эртен чылда-мунду 21 миллион гектарын хөй кылдыр тараан. Мычарга, кол тараа культуразы бөдөр кылмастың тарыла шөлү 11 миллион гектарга көвүдөө. Кур болган курукан чөдөрүн шипгөдөп ап, ажылчаарын талазы-биле партия болган чазактын салган соругазы чөдүшкүнүн күстөткөн турар. Бистиң Төрөөн чуртувустуң дык хөй абастары, крайлары база республикалары бо чылдын бедик дүжүттү өдүрүп ажап алган болган тарымы, ээти, сүттү болган көдө ажыл-агыйнын өскө-даа продуктуларын беткеярынын күрүне планнын хуусаа бетинде додур база ажып күстөткөн.

Эртеки болган культуразы улам-на бурунгар хөжүдөргө талазы-биле чынынаачак чөдүшкүннерин бистиң чуртувусу чөдөп алган. Совет эрге-чаргыларын чылдарында бистиң калба-делем Төрөөн чуртувуска бугу-ла культура революция болган.

Октябрьнын социалистг Улуг революциянын чаалап алышкыннарнын бирөөн 1921 чылдын августта болган Тываның улустуң революциянын түнелени Тыва Арат Республика тургустунган. Совет күрүне Тыва Арат Республиканың тургустунганын байыр чөдүрүп, ажылчы чоннарын күзөл-соруу дөргө-дөп, Тыва Арат Республиканың тускай хамаарышпас чоруну хүдөө көргөниги дугайын чараап, оң-биле кады аймак республикага бүгү таланы дуулашканын болган деткичине көргөсөрин мөдөгөн.

Республиканың чөдөп ажып чыл туруп келгениниң дүргөүндө Коммунистг партия болган Совет чөдөк чыла улустуң

өг-бүлөгө сыйрып каттыштырган ажылчыларын күрүне Россияга тургузарын хандырган. Совет күрүне тургузуу делегейниң ийги дайымын шыладаларын алдарың-ола шылажып өрткөн болган улам-на быжыкан, хөй националдыг буржуаз күрүлелер болуунуң долу артык күштүң хөргө кырында көргөшөн. «Ам совет күрүне тургузуунуң амдырап оолур болбанын дугайында чугаа болбайн турар, чүдө дөргө оң амдырап болур аргалы ам чингизиниң чөк. Ам совет күрүне тургузуу хөй националдык күрүнен үлөгөр-чижэ болу бергенини дугайында чугаа болуп турар, чүдө дөргө совет күрүне тургузуу болза, хөй националдык кылды-даа күрүнегерге боларга националдык адырын болган национал калы-ажылдажылаанын адырын тергип эки шиптирелетин күрүне организаасташкын илалы системаны болу берген»—деп Н. В. Сталин айткан.

Пролетар революциянын баштайгы хүнеринде-ле Совет эрге-чагырга национал хостуу-биле бот-башкалары чаралаан, шааныгы хааныг Россияны бүгү улустарыга боттарынын салым-чөдү боттары толаргайлап аларын бүрү тускай эргени берген. Улустарын калы-ажылдажылаатын, национал ден эргени, Россиянын улустарынын эки-тура болган быжык эвилели тургузарын хандырган эң чүгүла хөргөлөрүн Совет эрге-чагырга боттандырган.

Национал хостуу-биле бот-башкаларын эргенини дугайында идеялары Коммунистг партиязынын болган Совет чазактын амдыраалга тургуз боттандырган Совет күрүнен улам-на быжыгарыга болган улам-на сыйрып каттыжарыга, СССР-ниң тургузуларына чөдүргөн. Улустарын боттарынын күзөл-соруу-биле Совет Социалистг Республикаларын күчүдүт Эвилелди—бистиң чурттуң бүгү улустарынын эң-дайыралык болган акы-дунмашы болурун үлөгөткөн тургустунган. 1922 чылда СССР-ниң тургустунганы Коммунистг партиязын улуг тилдегени, национал политикаын бугу боттанымышкыны — улустарын эң-дайыралык болган ден-эргелериниң политика, Совет күрүне тургузуунуң канык-даа капиталистг чурттуң күрүне тургузуудан артык күштүңүрү. Аарымдаан

болган. Ам Совет Эвилелинде 60 ажып национал, национал бедиктер болган биче улустар чурттап турар. Олар шунту деп эргелеп тускай догунап, чурттап турарлар.

Бистиң чуртта ажылчын агыныг диктатуразын тургустунганындан бөөр чөдө, социалистг национал тыттып келген. Ол национал болза, капиталистерин болган помещиктерин эрге-чагырганын дүжүргөниги, буржуазиянын болган оң националици партиязынын уузкаанынын сөзүндө, эрги буржуаз национал база-агыга тургустунуп, хөргөзөткөн.

Улуг Октябрьнын социалистг революцияга чөдү Россиянын национал улустарын жүк-бижип, боттарынын ажылчын агызын, боттарынын национал интеллигентияны чөк чораяннар. Национал кылдыр чөдөргө көдө ажыл-агый чыдып калган турган. Оларын культуразынын хөргөлдөп база хөжүлөп, жүк-бижик чөк чораян. Чүгө Совет күрүнен үезинде улуг орус улустуң чагай сеткилдиг дуузалчымы-биле бистиң Төрөөн чуртувустуң ботту улустары боттарынын национал экономиказын болган культуразынын күчүлү дүргөн көдүрүлгөчүлүгүн чөдөп алганнар. Ол болза, Коммунистг партиязы болган Совет эрге-чагырганын национал политиказын кол түнелдериниң бирөөн болур. Совет Социалистг республикаларда үлөтүр дык дүргөн темпелерин хөжүп келген. Чижээлөөргө, Узбекистан болза, революцияга чөдү хааныг Россиянын эң-не чыдып калган кылдыр чөдөрүн чөдөп турган. Аңаа үлөтүр барык-ла чөк турган. А ам инаа улуг социалистг индустрия тургустунган. Дайын мурунуң үш бөш чылдар планнарынын үезинде Узбекистанга 515 улуг үлөтүр чөдөрү тургустунган.

Экономикитг хөргөдөнгө канчаар-ла аажок улуг чөдүшкүннерин өскө-даа Совет республикалар база чөдөп алган. Аңаа чижек кылдыр Украин СССР-ни ап көрөдөткөн. Орус улустуң чөдөп СССР-ин өскө-даа улустарын акы-дунма дуузалчымын даянып алган; Совет Украина Ала-чурттуң Улуг дайымын тилдегени доогулаанга бөөр экономикаын элөөн хөй көргүзүлгөчүлүгү талазы-биле Франция база Италия дөш иштак Европа-нын шак мындг сайыраагай капиталистг чурттары ажып өрткөн. 1952 чылда

Украинаның кол үлөтүрү революция мурунундагы үеге дөмөлөөргө 17 катан хөй продукция бүдүргөн.

Национал Совет республикаларын хөргөдөнгө дугайында Коммунистг партиязынын сакым салымшыкынын ачымды чөдө ажыл-агыйн хөргөдөргө талазы-биле улуг чөдүшкүннер чөдөп алган. Колхозчу тургузуп тараачы массаларын социалистг тургузушкуче сыйрып өлчөгөдөн болган национал республикаларын база областтарын кезе ажыл-агый бүдүрүлгөсүн сөксөд чөдө дүргөн өздөгөдөн хандырган.

Совет Эвилелиниң бүгү улустары-биле кады Совет Тываның ажылчы чоннары улуг байыраалды улуг ажыл-агыйнын бүгү-ле адыраарында база культура хөргөдөнгө чөдө чөдүшкүннөрүлүгү чөдөп алганнар. Совет Тываның хөргөдө-дөш болза, Коммунистг партиязы болган Совет чазактын мерген угааныг Ленинниң-Сталинниң национал политиказын түнелди болур. Тыва болган орус улустарын акы-дунма эң-дайыралык чөдө чыдырын шыладаларын эртин быжыкан.

Улуг Октябрьнын Социалистг революциянын тилдегени тыва, орус улустарын акы-дунма найыралын улам инаа быжыгарына таарымчалыг чөдө байыларын тургускан. Мычарга, ол революция тыва улусту орус хааншакынын болган империалистг орус буржуазиянын дараалындаан хостат, күш-ажылчы арат массаларын политикитг бөт-мөдөлгөн өздөгөдөп тилдегенин көдүргөн, оларын илөкөйин бедик база бөдүнүң хосталгазы болган тускай хамарышпас чорду дөш демисел оларын сорук кырген.

Тывага 1921 чылдын августта болган Тываның улустуң революциянын түнелени Тыва Арат Республика тургустунган. Совет күрүне Тыва Арат Республиканың тургустунганын байыр чөдүрүп, ажылчы чоннарын күзөл-соруу дөргө-дөп, Тыва Арат Республиканың тускай хамаарышпас чоруну хүдөө көргөниги дугайын чараап, оң-биле кады аймак республикага бүгү таланы дуулашканын болган деткичине көргөсөрин мөдөгөн.

Республиканың чөдөп ажып чыл туруп келгениниң дүргөүндө Коммунистг партия болган Совет чөдөк чыла улустуң

Саанчынын сөзү

СЭКП ТК-ның январь Пленумунун төзүлүш шийттерин амыдыралга боттадырып, областтык колхозтардын бо чымын чеди алган челиншиктеринин дугайында, колхозчу мал ажалынын жогундунун перспективистин пиланын боттадырлары даш демиседик баштайгы түнөөдөрдүн дугайында өөрүшкүлүгү мөдөөлөрүн бо хүнөөдө дынап турар бис.

Мен «Коммунизмге орун» колхозтун саанчысы болуп беш чыл хире ажалдан келдим. Сөөлү ийи чымыл дургузуда бистин сүт-баран фермагыста сүт саалазынын жүргүзүлөрүн бедиеринин боттут хемчеглерин алдыпшаан, саанчылардын социалисттик чарыкын калбартаган бис. 1954 чылда 35 инектерин бызааларында чарын саарын организастан аталган бис. Мен ийнчаарда боткуга быжыгалаан 9 инектеринин бирөөсүндө 700 килограмм сүтү саап алган мен.

Бо чымын бистин фермагыста 80 инекти бызаалында чарын саган. Мен ийнды арга-биле ам 10 инекти сап турар мен. 1954 чылдың октябрь 1-ден 1955 чылдың октябрь 1-ге чедир бир инектен ортумабиле 1447 килограмм сүтү саап алган мен. Мээң-биле кады ажалдан турар саанчылар база бедик көргүзүлөрүн чеди алганнар. Саанчылардан эш Сенденмаз инек бүтүзүндө 1205 килограмм, Мыдйол — 1148 килограмм, Сенден — 1113 килограмм сүтү саап алган.

Бо чедишкенин боттары чаптаар-ла чеди келбөө. СЭКП ТК-ның январь Пленумунун шийттеринин танымын, өөренип тура, бистер инек бүтүзүндө 1000 килограмм сүт сап аларын хүзөөгөн бис. Бистин өл хүзөөгөчүлөрү чымыл колхозчулар өзүнүн азаанын кылдыр көрүп турган болган оң боттарыныга бүзүрөөн чигинин турганнар. Ийнчаа-даа аларнын өл бүзүрөөсө чорун үндөсин чок болган. Инектерин саарынын, ажаларынын муракчы аргаларын бистер өөренип ап, боттарымыздык дуржуулаштык, практикалык хун-бүрү байдым ап турган бис.

1954 чылда Бүгү-өлөөдөндө көдө ажал-агыт делегелдизин чораш, чуутун муракчы саанчыларымыз дуржуулаштык мээң көрүп, билин алган хүзөөдөрүн мээң ажалымга практикалык чеди болган. Инектерин бээр сүдүнүн хей болуру чегерилгенде, амыралдан камааржы деп чүгөтө бүзүрөөн бис. Сүтүгү, сүт чок деп кызыгартал турбас. Чүгө ажалым, саанчы кичинин инекти эки чегеринден, оң ажал-чачын эки билин аларында камааржы.

Чоннуң культурулуг негелдезинге

Таңды районун Балгазын суурунун библиотеканын артык чылдыга бодарга эки ажалдан турар. Орус, тыва чылдырда ажал-бүрү номерынын нини фондусу 8200 ажал турар. Төп болган областтын солунасы, сеткүлдери барык шунтуз бар, апаа 2000 ажал рубльни чарыгалаан. Библиотеканын өргөлдөчүн Ефросинья Фадеевна Егорова чүткүлдүгү кызыкма ажалдан турар. Номерын чангыс эки чурум, чысаалдынын тургускан. Номер дугайында монтажтарын кылгылаан. Чаа номерынын дугайында бөдөдөрүн, мытыр номчулгаларын номчуучулар-биле доктаамал организастан чорудуп турар. Оң түнөөдө номчуучулардын саны өсүп, 400-тен ажал турар. Ам Октябрьдин социалисттик Улуг революциянын 38 чыл өвнөга холбаштыр литература делегелдизин организастан база монтажты бөлөткөн.

Ийнчаарга библиотеканын ажалын эки-жандырып оң амыг туруп турар бажыны кызык болуп турар: номер сыншынас, а таарымчалык номчула өрөөл чок, номер делеген сапмы тускай кылдылар кылдырмаан. Ол дугайында библиотеканын өргөлдөчүн каш удаа тургузун келген негелдизин районуну культуру кылдырдын өргөлдөчүн ам В. В. Шевченко мынчага чедир хандырып бербөөн.

Библиотеканын ажалына доктаамал дуузын чедирер районуну культуру кылдырдын негелдизин турар.

И. ЧОРБАЕВ.

дуузынын 38 чыл өвнөга холбаштыр литература делегелдизин организастан база монтажты бөлөткөн.

Мунуларнын, библиотеканын делегелдизин чеккен тургустунган. Бо бүгү чүдөөдө болза, областтык ажалы чоннарынның культурулуг өздүгүнүн херечилеи болуру. Коммунисттик партиянын болган Совет чактык хүн-бүрү сагыш-салымшынын болган улуг дууламчыны Совет Тыванын экономикаынын болган культуразынын хөгжүдөнгө чаз-чаз чедишкениннин үндөсин болуру.

Улаустарын эп-найралы болза, совет интelligендик хөгжүдөнгө күчүлү шийчедик күжү.

Партиянын XIX съездининин, СЭКП ТК-ның сентябрь, январь болган январь Пленумдарынын саган сорулгаларын совет кижилер амыдыралга боттадырып турар үдөсө совет интelligендик мораль-политиктик чангыс эки, дег өргөлтү социалисттик националарын бузулбас найралын улам-на быжыгып, хөгжүрү. Коммунизмни тургузуу турар совет улаустарын акыл-дуума чангыс эп-найралы бүгү чурттарын улустарына улуг үдөгөр-чижек болу турар.

Коммунисттик партиянын интернационалдык политикаын өзүгар Совет Эвилден демократтык лагеринин бүгү улаустарын оларнын экономика, политика болган культуру тургузуушкунга, боттарынын тускай хамаарышпас чорун болган хостагаларын камгалаан оларнын херөөгө акыл-дуума дууламчынын көргүтүп турар. Бо чурттарын аразында харылаз байдалдар акыл-дуума кады-ажаалажыгынын болган ден эргенин бузуунга үндөзлетинип тургустунган. Мыдат улус Республика-биле, Чехословакия, Польша, Венгрия, Румыния, Болгария, Албания, Корей Улаусу, Демократтык Республика, Герман Демократтык Республика, Йол Арат Республика болган өскө-дээ улустар-биле Совет Эвилдендин улуг эп-найралы чыл келген тудум-на улам быжыгып турар.

Пролетаркы интернационализмдин тутун быжымы-биле көдүргөн болган ажаа өдөгелдик совет улус улустар аразында эп-найралдын, тайыннын, социализмин болган демократиянын бүгү делегелдизин чегеленгичи — Совет Эвилденде баштаган лагерин улам-на быжыгалаар.

Н. КУРБАТСКИЙ,

СЭКП Тыва обкомунун пропаганда боттан аргача кылдырдын өргөлдөчүн.

Совет кижилерниң ажал-херектери

Колхозчу бызанчынын чедишкени

Кызыл районун «Тинделге» көдө ажал-агыт артелинин тулуг бригаданын бо чымын тулуг пиланын өй-шаанда хүсеткеш партиянын XX съездининге ботурлагачи төлөнтүг белек-биле жуураштыр даш багай авес ажалдан.

Тулугчуларнын социалисттик чарыкынга дуржуулаштык бызанчы, тулуг даамалы эш Сөөнөө бодуна кызылмай ажалы-биле шыгырап турар. Дуржуулаштык бызанчы болууну ак-сеткилдиг, кызылмай күш-ажалы-биле колхозчуларын итегели чеди алган. Ону улоско баштаар чедип тулуг даамалына дептиктеп. Эш Сөөнөө ол хүзөөдө эки күсөлдү турар. Оон улутуп турары тулуг бригаданын колхозчулар чурттаар 50 чурттага бажынаарын, колхозтун элевтостанциянын бажынын, чаз чунар бажынын, 80 тонна картофель кирер позалды, 600 тонна шикир силос бажынын, 1800 баш мал кирер малдын үлөгерин 4 кажааларын, уруулар ажалын болган өскө-дээ тулугтарынын сөөлү чылдырда кылган.

Бригада бо чымын чурттагалык 10 чаз бажынын тулар пиланын турган 17 бажынын тутула болган ажалдан кирген. 100 баш инек кирер бир кажаанын, 50 баш бызаа кирер бир кажаанын тулуру дооскан.

Ак-сеткилдиг ажал

Току районун «Май бир» колхозунун малчыны эш К. Шымал 1951 чылдан бээр колхозтун сумай инектерин каларын келген. Чыл-чылда-ла ол 80 баш инектерин менди кып ажалын, чагыт семиртилгенди ортумактан өрү күштүгү бодурун келген. Эш Шымал бо аразында ээзон хей инектерин бызаалаткан сүт-баран фермагыста дуржууган.

Эш Шымалынн кадында ам 140 баш сумай инектер болган бодурулар бар. Оларнын күп-деңгелдизин дыка өск. Кажааларын сөптөп алган, мал чеген белек-көш кыштаанда чедирин алган.

Механизаторнун хүзөөлгези

ЧАА-ХӨЛ. (Телефон-биле). Машина-трактор станциянын механизаторлары бүгү совет улус-биле бир дегей партиянын чегерин съездининге күш-ажалык белектин жуураштыр даш чүткүлдүгү ажалдан турар. Тракторлар болган көдө ажал-агыт машиналарынның септеге графика тургустунган. Коллективте бригадалар айы-биле болган хурдалар чаксы хову ажалына белектелди февраль 14-не чедир доозарын шийтиргеш, механизатор бурду тодаргай, улам беликтен хүзөөлгезин алган. Амгы үдө 2 тракторнун болган 3 комбайнларнын делегелдизин чедишкенин кылдынын турар.

Звенонун тывыжы

ЧАА-ХӨЛ. («Шынын» көрр.). «Тинделге» колхозтун ажаларын аччарында денгелдизин кып составтык бир звено келген. Баштайгы үндүкүндө ол звено 500 ажалды дегенин көдө колхозтуга экип кирген. Ол болза, ажалынын байыралга белек. Намчал, Чамырын, Тиртык болган Шойлак-оол олар ам база катан анал үнеринге белектелген турар.

Н. ЛОПСАН.

Октябрь пиланын хуусаа бетинде күсеткен

Байрама мурунун күш-ажалык эелчөөгө кирген, Кызылдың алгы заводунун сапкы дараар чедикти ажалчылары бедик көргүзүлөрүн чеди алган.

Социалисттик хүзөөлгезин сапмы дараарчыны Георгий Кузьмин төлөнтүг күсеткен чарыкка шыгаран үнген. Октябрь айнын ботурлууге пиланын ол беш хову бургулар 139 хуу күсеткен, Ноябрьнын баштайгы он ховунун пиланын ол ноябрь 2-де күсеткен.

Оон дараар индиктери ботууну эки шынары-биле болган шегерини-биле үндөлтүрүп турар. Георгий Кузьмин ам каш чыл улай муракчы ажалычын болуп турар.

Ботурлагачи мергешкенин улам бедилди, ону ботууну практикалык байлак дуржуулаштык-биле байлтыпшаан, партиянын XX съездинин улам-на бедик ботурлагачи көргүзүлөр-биле делегелдизин Георгий Кузьмин ботууну патриотчу хүзөөлгезин деп санап турар.

Хоочун ажалчынын чедишкени

Кызылдың мебель фабрикаынын ажалчыны Александр Карыповна Патрушева коллективте улуг намыз ажалын. Ол ам 55 харлыг. Александр Карыповна чүгө ботууну хоочун ажалычын болуп турар-биле авес, харын муракчы ажалы-биле коллективте суралды. Ол 14 чыл ажал үненин дургузуда заводка будучу болуп ажалдан келген.

Хоочун ажалчы партиянын XX съездинге ажал болдурган коллективте калбарган социалисттик чарыктын эгелдизинин бирөөн. Чарыкка алган хүзөөлгезин ол төлөнтүг күсеткен. Сентябрь айнын ботурлууге пиланын 131 хуу, октябрьнын — 150 хуу күсеткен.

Күш-ажалын ботурлукчу бедилер, кымылларын шынарын ажалчидер даш күжөшкенин демиселдин түңгөлдизинде мебель фабрикаынын коллективин октябрь айнын пиланын чедишкенин күсеткен.

1950 чылда Мөрен-Аксинга дың чагыс бажын турган. Ийнча «Сталинчы орун» колхоз чаз-ла тургустуну эгелөөн.

Эркен беш чылдарын дургузуда чаз колхозтун ажал-агыт улам-на сайырал, колхозчуларын амыдыралын материалдык болган культурулуг дендел бөлөөн, оларын сууржулгаже шийтир айттыр чедишкенин шийтирлеттинип турар. Ам Мөрен-Аксинга бүтүн чартык километр чөрде чаз колхозчу суур чартыла берген.

— Колхоз тургустуварынын мурунда мадаа өргөн беш чок турган болгай, а ам дөргө өткөтөп барган суур чүе — деп, колхозтун муракчы малчыны С. Менди ботууну колхозчу суурнун дугайында бистин салган айттырымынса харылап чуртаалан.

Шынамыла каш чылдарын мурунда өргөн беш чок турган чөдөрде ам он-он чаз колхозчу суурлар бар апарганга каш чок чөргөргө ажалчыл бөр!

Мөрен-Аксин болза шак мынды чаз суурларын бирөөн. Бөгүн колхозчу өргөлөрүн 84 хууу мытыг калдыс өргөлдөп шуут аларын, сууржуу чурттагалга мөнгөш-биле шийтип киргенер. Чаа колхозчу суур ам чеди чыл шийтип, эжелдизин сөдөрүрү, уруулар ажалыг, 3000 хире номерлыг библиотеканы, чунар бажынын, хлөб быжырар чарыг. Ол быжык ботурлугунин ажал-бүрү чаз тулугтары база бар апарган.

Чоотта чаз районуну көдө ажал-агыт делегелдизин ботуулуучу колхозчу суурларын өздүгүн көргөтүп турар диаграммалар көргүчүлөрүн сонугурамын таара туткан. Ол диаграммаларда «Сталинчы орун» колхозтун тулуг талзы-биле өздүгүн база көргөткөн. 1951 чылда ол колхозка сөс-ле чурттага бажынаарын туттуган. А 1955 чылда 31 бажыларын туткан. Бөгүн колхозта чурттага бажынаарын болган культуру-амыдыралдык 102 тулугтары бар апарган.

Коллективтик ажал-агыт ботууну хөгжүдөнгө нарын болган берге оруу-биле бургулар чалгышын чокка сайырал, кездө көжүп чоран араттарынын амыдырал-чурттагалын үндөсин-биле чазартып, оларнын мерделегин өргөлдөп болдурган. Күш-ажалды социалисттик гүлүгө көр чорук бистин бөгүнү колхозчуларынның угаан-бодалында ханым-биле сининкен. Оларнын эргилеги амыдырал-чурттагалын сууржуу колхозчу амыдыралга киргендеги сонгар кашчаар чазартып турарын бистин обласкы кымыл-кызаар районнарынның бирөөн — Эрзинин «Сталинчы орун» колхозуну колхозчуларынның амыдырал-чурттагалынын чегелден көрүп, танымын болуру.

Район төвү-биле колхозтун аразында аржыгар чазалыг оруу-биле колхозче халтымыс. Удаткан чок колхозтун сууру көстүп келди. Эриин хемин эриин дургулар чалгыла берген ол суурну дургулар халкы, оон дал ортуулан ээзон өрү чөдө турар, колхоз баштаар чөдөн кышамыг бедик көнторазында чөдө халдып келди.

Контарын долдандыр нотаан будук-биле булаан, шегер холдарын илан кылган херимин интанде тарымал мытыр чалын ини билин шийтик болбас кылдыр өөс берген бис дөвөгөн, көстүп турарлар. Контарынын даштык хөдөрнөн-де культурулуг албан чөдөн шийтип илан.

Улуг, делегел көрөдөрү артык, колхоз даргаынын кабинетинде кире бөоривес билек-ле, дүгүн бистин район төвүнге танышпанымыс, колхоз даргаы эш Айдыч-оол бистин биле менделемек:

— Биске келер болган корреспонденттер-дир, таныжынар дарга — даш, чанында олурган партия организациянын секретары эш Даба-биле бисти таныштырды.

Бистер ол суур-биле таныжыгалык контарын эгелдизин. Контарын шийтип доуулаштыган, штуратулатынган болган тас кылдыр чурттагалыган, көрдөрүн ийи талзыларнда ийи-ийи, шушту — дег кабинеттерин. Колхоз даргаынын кабинетин делегел улуг сонгаларын узун дургулар каас-шынга сонга көжөгелери шийтип шийтип турар. Ол кабинеттик шийтип дериг-херекселде база четчир кылдыр эгелдизинген. Дарганын бижик стола. Келген колхозчуларын хүзөө аларыга таарыштырган суурларын болган — улуг, чымык диванын салмы каан. Контарда партия болган хей-инти организацияларынның улутур ажалдык чарыктын база бухгалтериянын тус-тузунда кабинеттери бар.

— Бистин суурувусту силериниң сонугурап келгендерини өөрүп тур бис. Чадым ботууларга силерге колхозчу клубун, школын, эжелдиз сайырын, база колхозчуларын хуу-унда чурттап турар бажынаарын көргүдү, оларнын амыдырал-чурттагалы-биле таныштырып-дээ болуру бис. Ийнчаа-дээ бисте мынды-ла оңо чүе чөгүн баш бургулар чуртаалар апар. Колхозчуларын бажынаарыга чаз культураны негелдизин кирер-ажал бисте ам-дээ өжүк чуртууну туур — деп, эш Айдыч-оол биче сеткилдиз-биле чуртаалды.

Бо чымын чаз бажынаарга көжүп кирген колхозчуларын амыдыралы-биле таныжыларын бистин делегелдизин өзүгар дарга чөмшөрөөн.

Эргинеринин ийи талзыларнда гландар-каларын, кышамаларын чаз бажынаар күндүлүгү дегенин берген турганар. Оон дарга бисти бо чымын чаз бажын алган колхозчу Орус-өөлдү бажынаарга чөдир берген.

Ол бажына чөдө берген эелери-биле амыр-менди айттырып, хөрөжип чуртаалаштымыс. Колхозчуну бажынын хер-херексел байлак болган бажынын ший-зын доулаан каан, чымык, арыг, силки-дээ болду. Ол бажын ийи делегел өргөлдөрүн. Мыда дөдөр оруннарын дерин салган. Чап-чаз даштык чөргөнгө чазартып каш күш дүгү суртуктар оруннарын каас-тап турар болду. Чунар дөдөрүн болган ажал амын хөдөгү көжөгелер-биле ший.

Колхозчу малчынарнын чедишкени

Чөөн-Хемчик районда Ленин аттыг көдө ажал-агыт артелинин колхозчуларын интинин малын өстүрүп, оон продуктууну бедилер талзы-биле бо чымын биче авес көргүзүлөрүн болган. Мал өстүрерин күрчө пиланы колхоз оон чүгүн айы-биле шунтузун амыр күсеткен. Ажаала хайгаралын эки тургусканын малдын продуктууну мурунку үндөлдө база ыракта беден.

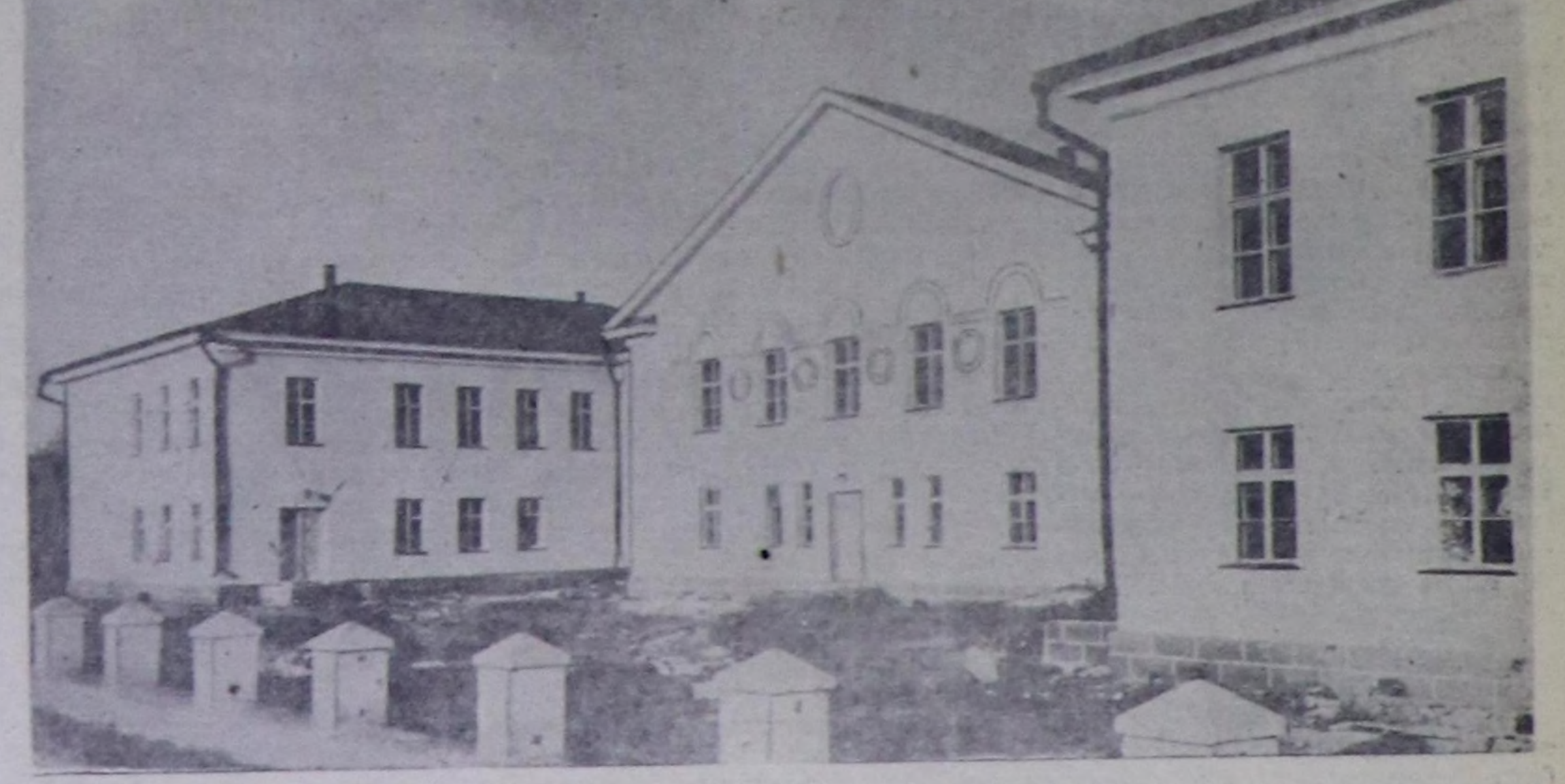
Ленин аттыг колхоз бо чымын интин-биле 61880 литр сүт сап алар турган.

херек кырында 71875 литрин алган амыр артык чымын бир инек 500 литрин берген болза, бо чымын ортумабиле инек бүтүзүндө 723 литрин сап алган. Ол мынча хей бүтүзүндө кыргыз алган дүк 1600 граммдан 2149 грамм четкен. Мал ажалынын продуктуларын күрчө дөдөр пиланы колхоз чөгүрү өйдө-де күсетипшаан, артык чылдырдын ыракта хей продуктуларын саткан.

Колхозчу малчынар чедишкенин быжыгавышаан, келер чымын улам бедик көргүзүлөрүн ботурунга чүткүлдүгү ажалдан, мынчын кыштагалашкыга белектелди ханымчалык чуртукан.

Колхозчу малчынарнын бо бүгү чедишкенин болза, Октябрьдин социалисттик Улуг революциянын 38 чыл өвнөгү байыралыга күш-ажалык белек болуру. Илтинин малын менди, семик кыштагаларын малчынар тодаргай, улам бедиктен хүзөөлгезин алган ажалдан турар.

М. ОЧУР.

Бистин обласкын төвү Кызыл хоорай чыл келген тулук улам-на каас-чараш кылдыр сайтырал турар. Мында ийн-чаш кабыл болган даш бажынаарын сапмы көдөлдө. Тулугтун эр, хөрөжөн ажалчылары, инженер-техниктиг ажалдыкчылары тулугтун шынарын бедилди, оон бот-өөлөт чигитипшаан, хоорайын чаз улутур ботурлугелерин, чурттага бажынаарын, школыларын, эжелдизлерин урууларын болган культураны албан чөдөрүн дүргени-биле тулут турарлар.

Чуртукта: Кызыл хоорайда туттунган, 60 оруннуг божур бажынын хөдөр.

арыг-силит тургускан. Бажынын сонгаларында тыва көжөгелери ажал.

Бистин баштайгы таныжымыс ол бажынын ээзи Орус-өөл болган оң калып Кыргас Бөкбө ийнчаа колхозтун тулуг бригадасында ажалдан турарлар. Ам Орус-өөл тулуг бригаданын муракчыларынның бирөөн. Ол ботуун ажалынын нормазын 150 — 170 хуу күсөлдизин келген. Колхоз ботурлугелеринде өскө муракчылары-биле кады ону колхозтун хүзөөдө сабырамында кирген. Олар чоотта чаз бажын белин билдес, Эриин хемин чөк-камынга көжүп чоран ажал араттарынын уруулары.

Чаа амыдырал бажынаарга кирген бүгү колхозчуларда Орус-өөлдүн өг-бүзүндө мынча база шак мынчаар быжыга берген. Бо чазгай амыдырал ажа-ла бөдү келбөөн, а колхозчуларын боттарынын кызылмай ак-сеткилдиг күш-ажалынын түндөли, колхоз баштаар чөдөн болган мында партия организациянын колхозчулар ортуунга чорудуп келген организаствык, политик-ажындагалыг хүн-бүрү шуудуру ажалдарыннын үрө-түңдөи болду.

Колхозта партия организациянын секретары эш Ч. Дамбын биске бо дугайы чуртааланы мындыг:

«Колхоз баштаар чөдөн келгитинерин база коммунисттерин колхозчуларын тус-тус бажынаарыга быжыгалап, культурулуг чурттагалга чалчыгарына оларын өөрдөр сорулга-биле хулап быжыгалаан. Ол ажал эки түнөөдөр берген. Мынды бо чымын үжөн бажынаарга пөчкөларын салган, ол бажынаарын шийтип дериг-херекселдер четче-бүрүн деринген, база колхозчулар арыг-силит чурттап, чунар бажынаар турар апарганнар».

Октябрьдин социалисттик Улуг революциянын 38 чыл өвнөга колхоз чаз-чаз чедишкенин жуураштыр турар. Бо чымын малдын баш санын өстүреринин база чурттага бажынаарын, ботурлугелин болган культуру амыдыралдын тудуларын талзы-биле колхозтун перспективистин пиланы ыракта амыр күсеткен. Колхозта 50 ажал күштүгү элевтостанциянын бажыны туттуган болган дериг-херексел белек. База 25 ажал күштүгү нефть-шикмедикти төлөткөлдө ботурган кыган чаз инек кажааныга тургустувар. Ол мынча шийлаага база-ла белек. Суурга Илтинин дампочкамы удатпас кыла бөр. Элевтринин баштайгы тогун кирери билек колхоз мал, хову ажалдында хей ажалын күжү негелтөөр аар ажалдарын механизастарын пиланын.

«Сталинчы орун» колхозтун чижөдөн Совет Тывада чедишкенин боттаным турар улуг социалисттик чурталгаларын чалыпнапач херечизин көрүп болуру.

Ол улуг чурталгаларын Коммунисттик партиянын болган Совет чактык тыва улустун дугайында хүн-бүрү ала сагыш салымшынын тодаргай илерешкени күстүп турар.

Д. БЕГЗИ.

Фото С. Фомистовтуу.

